

Fredrik Backman

Co by můj
syn měl vědět
o světě

Od autora
bestselleru
*Muž jménem
Ove*

HOST

Co by můj syn měl vědět o světě

FREDRIK BACKMAN

1.

2.

3.

4.

Fredrik Backman

Co by můj
syn měl vědět
o světě

Brno 2017

5.

6.

SAKER MIN SON BEHÖVER VETA OM VÄRLDEN

Copyright © Fredrik Backman, 2012

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Helena Matochová, 2017

Czech edition © Host— vydavatelství, s. r. o., 2017 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-229-9 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-230-5 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-231-2 (Formát MobiPocket)

*Tuto knihu věnuji tvé babičce
za to, že mě naučila milovat slova.
A tobě.
Za všechno ostatní.*

MÉMU SYNOVI

Omlouvám se ti.

Za všechno, co budu dělat příštích zhruba osmnáct let. Za to, co všechno prošvihnu. Co nepochopím. Za všechny lístečky o rodičovských schůzkách, které mi nebudeš chtít ukázat.

Za to, kolikrát tě ztrapním. Kolikrát se dobrovolně přihlásím na tábor jako vedoucí. Za všechny holky, které nikdy nebudeš chtít pozvat domů na večeři.

Za to, že se budu před lidmi chvástat, že *máma se pletla a táta měl pravdu*.

Za to, že až tvoje škola pozve všechny rodiče na turnaj ve vybíjené, budu to trochu moc prožívat. Za to, že na tvého

matikáře zařvu „ploskolebče natvrdej“. Za to, že si budu chtít s tvými kamarády plácnout high five.

Za to, že koupím minibus.

Za to, že nosím kraťasy.

Za to, že až tě poprvé pozvou na opravdovou oslavu narozenin, přijedeme pozdě. Za to, že se budu vztekat, když je v lunaparku fronta. Za to, že prodavače v obchodě se skateboardy nazvu „pánem“. Za to, že mi nedojde, že bys radši chodil na gymnastiku než na fotbal. Za to, že se zapomínám zamykat v koupelně.

Za zájezdy. Kovbojský klobouk. Tričko „Správní chlapi váží přes 90 kilo“. Projev na tvém maturitním večírku.

Za to, kolikrát se přiopiju a dám k lepšímu ten vtip o dvou Irech ve člunu.

Za to všechno se ti omlouvám.

Ale až na mě jednou budeš hrozně našťvaný, byl bych rád, kdyby sis uvědomil, že pro mě budeš vždycky ten roční klouček, co stál nahatý v předsíni, křenil se bezzubou pusou a šťastně svíral v náručí plyšového lva.

Až budu otravný. Až budu trapný. Až budu nespravedlivý. Pak bych chtěl, aby sis vzpomněl na onen den.

Když jsi mi odmítl prozradit, kam jsi mi sakra schoval klíčky od auta.

A aby sis uvědomil, že sis začal ty.

Tvůj táta.

CO BYS MĚL VĚDĚT O ZÁCHODOVÝCH SVĚTLECH NA FOTOBUNĚ

No. Takže já jsem tvůj tatínek. Mám dojem, že už to začínáš chápat. Až doteď ses jen tak vezl a nechával všechnu práci na nás, ale podle mých informací je ti už rok a půl, a tudíž jsi už dost starý na to, aby ses začal leccos učit. Různé figle a tak. K tomu se stavím velmi pozitivně, to ti klidně říkám rovnou.

Protože chci, abys pochopil, že to rodičovství není zase taková sranda, jak to vypadá. Musíš toho spoustu řešit. Tašky s věcmi. Autosedačky. Ukolébavky. Rezervní rukavice.

Hovínka. Hovínka především. Šílenou spoustu hovínek musíš řešit. Aspoň v prvním roce, to se ti fakt komplet celý život točí kolem hovínek.

Smyslové vnímání hovínka. Absence hovínka. Objevení hovínka. Aromatické vlastnosti hovínka. Čekání na hovínko. Zcela vážně, neumíš si představit, jak velkou část života začneš trávit čekáním na hovínko, jakmile si pořídíš dítě.

„Zkusíme to? Fajn! Tak co, povedlo se? Co? Cože říkáš? Nepovedlo? Do prdele. Neboj, neboj. Klídek, nepanikař. Kolik je hodin? Počkáme na to? Nebo riskneme, že tam stihneme dojet, než to přijde? Riskneme to! Fajn? Nebo ne fajn? Co když to přijde cestou? Máš pravdu. Dobře. Buď zticha, ať můžu přemýšlet! Tak jo, ale co když budeme čekat, a ono nic, co pak uděláme? Přece jenom to riskneme a pojedeme? Jenže pak to přijde cestou a budeme si říkat: ,Krucinááá! Měli jsme jet rovnou, to bysme to stihli ještě před hovínkem!!!“

Chápeš? A takhle je to pořád, jakmile se jednou rozmnožíš. Celý všední den se odvíjí od logistiky hovínek. Začneš se o tom zcela bez zábran bavit s cizími lidmi. O konzistenci, barvě, časech dodání. O hovínku na prstech. O hovínku na textiliích. O hovínku, které zaleze do spár mezi dlaždičkami v koupelně. Začneš diskutovat o metafyzickém prožití hovínka. Rozebereš ho na akademické úrovni. Když švýcarští vědci oznámili v médiích, že našli dosud neobjevenou částici, která se umí pohybovat rychleji než světlo, a celý svět se ptal, co tuhle částici tvoří, všichni rodiče malých

děti se na sebe podívali a unisono si řekli: „Hovínko. To je úplně jasný, že hovínko.“

Ale nejhorší není ani tak hovínko jako takové. Naprosto nejhorší je, když nevíš. Když spatříš v obličejí dítěte drobné záškuby a jenom si říkáš: „Že by...? To vypadalo, jako by... ale možná se jenom zašklebila? Třeba si jenom... prdla? Ó, Bože na nebesích, jsme v letadle Ryan Airu, prosím, řekni, že to byl jenom prd!“ A pak musíš čekat těch pět vteřin. A je to nejdelších pět vteřin ve vesmíru, to ti garantuju. Mezi každými dvěma uběhne deset tisíc věčností a jedno bonvivánské francouzské drama. A potom, konečně, jako ve scéně z *Matrixu*, kdy se zpomalí čas, se dostaví smrad. A ten je jako rána mokrým pytlem betonu do obličejí. A následná cesta na záchod připomíná pochod vzpurných otroků do Kolosea, kde se mají utkat se lvem. Přisahám ti, že až odtamtud vyjdeš, budeš zakoušet stejný pocit jako válečníci porazivší barbary a navrátivší se do Říma, ale cestou tam budeš mít jen jediné jméno: gladiátor.

Až povyrosteš, budu ti vyprávět o úplně prvním hovínku. Prahovínku. O tom, které všechna miminka vyrobí během prvního dne po porodu. Je úplně černočerné. Jako by se vykadilo samo zlo. Nekecám.

Toto přebalení bylo mým Vietnamem.

No jasně, asi si říkáš, proč to vytahuju zrovna teď. Ale já jen chci, abys pochopil, jak spolu všechno souvisí. Hovínko je součástí světa, víš? A v dnešní době, kdy je tak důležité životní prostředí a udržitelný rozvoj, je třeba si uvědomovat,

jakou roli hrají hovínka v širším kontextu. Jaký význam mají hovínka pro moderní technologie.

Protože abys věděl, svět nevypadal vždycky takhle. Byla doba, kdy nebylo všechno elektronické a na počítačích. Dokážeš si představit, že když jsem byl malý, mohlo se stát, že ses třeba koukal na film a nemohl sis vzpomenout, jak se jmenuje nějaký herec, a nedalo se to nijak zjistit! Jedině počkat do zítřka, zajít do knihovny a vyhledat si to. Já vím. Šílený. Nebo jsi chtěl třeba zavolat kamarádovi a na něco se ho zeptat, ale tůdle: po deseti zazvoněních jsi to musel položit s tím, že „hm, není doma“. Není d-o-m-a, chápeš to?

To byla jiná doba. Ale pak přišly všechny ty technologie. Internet a mobily a dotykové obrazovky a další srandičky, a to dostalo naši generaci pod hrozný tlak, jakmile jsme se stali rodiči, rozumíš? Všechny předchozí generace rodičů se mohly vymlouvat, že „nevěděly“. To tak rodiče dělávají. Tys pila víno, když jsi kojila? „Nevěděla jsem.“ Nechali jste nás snídat skořicové rolky? Sedět na zadním sedadle bez pásu? Brala jsi v těhotenství LSD? „Ale prosím tě, my jsme přece nic n-e-v-ě-d-ě-l-i. To bylo v sedmdesátých letech, však víš. Tehdy to vlastně ani nebylo nebezpečný!“

Ale moje generace ví, jasný? My víme VŠECHNO! Takže až v tvé výchově něco kiksne, budu za to moct já. Před právníky v životě neobstojím s tím, že jsem jednal v dobré víře. Mohl jsem si to přece vygooglit. Měl jsem si to vygooglit. Panebože, proč jsem si to nevygooglit?

Sakra.

Prostě jen nechceme udělat chybu. To je všechno. Z celé naší generace vyrostli specialisté na jednu nebo dvě věci. Máme e-shopy a daňové úlevy a konzultanty a osobní kouče a Apple Support. Nic nezkoušíme sami, zavoláme někomu, kdo se v tom vyzná. Příroda nás na vás nepřipravila.

A tak googlíme. Pročítáme diskuse. Voláme do zdravotní poradny, protože jste se *málem* praštili do hlavy o hranu stolu, a ptáme se, jestli to na vás mohlo zanechat „duševní následky“, protože nechceme riskovat, že až za šestnáct let dostanete pětku z matematiky, napadne nás: „Že by tenkrát dostal posttraumatický šok? Že by to bylo tím?“ Chápeš? Nechceme mít na svědomí, že místo abyste se učili, hráli jste si po nocích s debilníma paprskometama a létajícíma autíčkama!

Protože vás máme rádi.

Nic víc v tom není. Chceme, abyste byli lepší než my. Protože jestli naše děti nebudou lepší než my, jaký má vůbec všechno smysl? Chceme, abyste byli hodnější, chytřejší, pokornější, štedřejší a míň sobečtí než my. Chceme vám vytvořit ty nejlepší podmínky, na jaké se zmůžeme. A tak studujeme metody uspávání, chodíme na semináře, kupujeme ergonomické vaničky a tlačíme prodavače auto-sedaček ke zdi a řveme na ně: „Tu nejbezpečnější! Dejte mi tu NEJBEZPEČNĚJŠÍ, jasný?“ (Ale ne že bych tohle dělal já, nesmíš zase mámě všechno věřit.)

Sledujeme vaše dětství přes kamery tak, že vila z Big Brothera je proti tomu ztělesněné soukromí, chodíme na

miminkovské plavání, kupujeme prodyšné funkční oblečky v genderově neutrálních barvách a prostě se strašně, strašně bojíme, že uděláme chybu. Protože velmi dlouho jsme platili za největší egoisty v dějinách lidstva, dokud jsme se nestali rodiči a neuvědomili si, jak jsme vlastně bezvýznamní.

Zjištění, že od tohoto okamžiku budeš dýchat výhradně plícemi někoho jiného, tě zasáhne tvrději, pokud na to nejsi připravený.

Chceme vás jenom chránit. Ušetřit vás všech zklamání, selhání a nešťastných lásek. Přitom nemáme páru, co vlastně způsobujeme, mít dítě je v mnoha ohledech podobné jako řídit bagr v obchodě s porcelánem. S nohou v sádře. S lyžařskou kuklou nasazenou obráceně. Opilí.

Ale zkusíme to. Krucinál. Protože chceme být co nejlepší rodiče. To je všechno.

A tak googlíme. Všechno si googlíme.

A pečujeme o životní prostředí. Protože tuhle planetu jsme nezdědili po předcích, ale vypůjčili jsme si ji od svých dětí, a podobný kecý. My těm kecům věříme! Jsme ochotni se za ty kecý bít! Máme ty kecý na plakátech s indiánem! A tak kupujeme lepší auta. Třídíme odpad. Instalujeme na všechna světla malinké fotobuňky, aby se automaticky zhasla, když v místnosti nikdo není. A občas zajdeme příliš daleko. Děláme to s těmi nejlepšími úmysly, ale občas toho chceme moc. Někdy je moje generace prostě přehnaně ambiciózní, zkus to pochopit. A tak nějakého kou-

máka občas napadne nainstalovat světla s fotobuňkou na záchody v nákupním centru. Světla, která se zhasnou po třiceti vteřinách.

A tak tu stojíme. Ty a já. A hovínko. Potmě.

Nejsi ještě tak velký, abys viděl na olympiádě lidi zápasit v takovém tom řeckořímském stylu, ale zhruba tak nějak to vypadá, když sedíš na záchodě, najednou ti zhasne světlo a ty se ho snažíš rozsvítit. Takže si představ, jaké novátorské pojetí *Labutího jezera* musím vyseknout, abych rozsvítil, když mám v jedné ruce plínku těžkou jako činku a v druhé půl balení vlhčených ubrousků a balancuju na jedné noze, protože druhým kolenem podpírám přebalovací pult, abys z něj nespádl.

A právě teď, v této situaci, cítím, že moje generace to s tou ekologicky šetrnou technologií drobátko přepískla. Podle mě. Chápeš?

Myslím, že chápeš.

Jenom chci, abys věděl, že tě mám rád. Až budeš dospělý, pochopíš, že jsem ve tvé výchově udělal spoustu chyb. Víím to. Jsem s tím smířený. Ale chci, abys věděl, že jsem se snažil úplně, úplně nejvíc, jak jsem uměl. Nechal jsem na hřišti všechno. Vypustil jsem tam duši.

Googlil jsem, div jsem se z toho neposral.

Ale ta tma byla tehdy příšerná. A všude hovínko. Občas se člověk musí řídit instinktem. Naprosto upřímně, můžeš být rád, že jsme odtamtud vylezli živí.

**POKUD UMŘU, NIKDY
NEZAPOMEŇ TOHLE:**

- 1. Seskoč z horské dráhy.*
- 2. U oběšence vezmi provaz, počkej, až dojedeš k lodi, a vezmi soudek rumu.*
- 3. Vezmi z lucerny lahvičku oleje.*
- 4. Použij olej na provaz a provaz na soudek rumu. Jdi k velké sněžné opici a zastrč jí soudek rumu do podpaží.*
- 5. Až se objeví LeChuck a pokusí se tě sežehnout, použij na něj pepř, aby kýchl na provaz. Ten začne hořet, soudek rumu vybuchne a LeChuck umře.*

Takhle vyhraješ Monkey Island 3.

*Tvoje máma at' si obrací oči v sloup, jak chce.
Nehodlám riskovat, že toto vědění vymře s mou generací.*

**CO BYS MĚL VĚDĚT O TOM,
CO OD TEBE OČEKÁVÁM**

TVOJE MÁMA: (Čte si knihu od belgického dětského psychologa) *Tady píšou, že prodělává vývojovou fázi, kdy se jeho mozek soustředí na hrozně specifický dovednosti.*

JÁ: *Hm...*

TVOJE MÁMA: *A taky, že různé děti se soustředí na různé věci. Některý na kutálení, jiným se rozvíjí hlasový schopnosti a zase jiný se naučí extrémně brzo brát věci do rukou...*

JÁ: *Cože? Jako že každý dítě má jinou superschopnost?*

TVOJE MÁMA: (Netváří se, že by se to zrovna takhle dalo říct) *No... asi... jo, takhle by se to dalo říct...*

JÁ: *Jako v Xavierově institutu v X-Menech?*

TVOJE MÁMA: (Vzdychne) *Jo. Přesně. To je ono. Pokud se „kutálení“ počítá jako superschopnost.*

JÁ: (Podívám se na tebe, jak spíš na velíkém polštáři) *Copak má asi ten náš za superschopnost?*

TVOJE MÁMA: (Podívá se na tebe) *Evidentně mu dost dobře jde spaní.*

(Ticho)

JÁ: *To je superschopnost celkem na nic, vid'?*

TVOJE MÁMA: *Ne.*

(Ticho)

JÁ: *Ten náš kluk je fakt jedno velký zklamání.*

TVOJE MÁMA: *Pche! Jak tohle můžeš říct?*

JÁ: *Co by ne? Sama uznáš, že kluka, co „skvěle spí“, by X-Meni dost šikanovali!*

TVOJE MÁMA: (Zvedne tě, odejde z pokoje) *Jdu ho položit do postele, ať tohle nemusí poslouchat.*

JÁ: *Myslíš, že Wolverina jeho máma takhle piplala? Co?*

(Ticho)

JÁ: *A není náhodou takhle unavenej proto, že je
CELÝ NOCI VZHŮRU A BOJUJE SE ZLEM?*

PORODNÍ MATEMATIKA

SESTRA: *Aha, tady v papírech vidím, že váš chlapec se narodil o pár týdnů předčasně?*

JÁ: *Přesně tak. Ve 37. týdnu.*

SESTRA: *Éééé... tady je napsáno 36+5.*

JÁ: *No, 36 týdnů a 5 dnů. To je 37. týden.*

SESTRA: *Éééé... my to takhle nepočítáme, víte? My to počítáme tak, že se narodil 36+5.*

JÁ: *Takže... vy to počítáte, jako že se narodil ve 36. týdnu?*

SESTRA: *Jo, 36+5.*

JÁ: *Tak to je snad 37. týden, ne?*

SESTRA: *Éééé, my to takhle nepočítáme, víte?*

JÁ: *Jak jako nepočítáme? Počítáte snad týdny?*

SESTRA: *Éééé, počítáme dny.*

JÁ: *A z čeho se sakra podle vás skládají týdny?*

SESTRA: *No, z dnů. To vím.*

JÁ: *Takže 36 týdnů?*

SESTRA: *Plus 5.*

JÁ: *To je podle vás 36. týden?*

SESTRA: *Nóóó. Plus 5.*

JÁ: *Ale pokud uplynulo 36 týdnů a k tomu 5 dnů,
tak to je snad sakra 37. týden?*

SESTRA: *Jo. Tak se to možná dá taky brát.*

JÁ: *No vidíte!*

SESTRA: *Ale my to tak nepočítáme.*

JÁ: *Tak JAKEJ to byl teda týden?*

SESTRA: *36. Plus 5.*

JÁ: *Takže 36. týden?*

SESTRA: *Éééé...*

(Dlouhé ticho)

SESTRA: *Co to hledáte?*

JÁ: *Ibuprofen!*

NOTE TO SELF

Sestry na pediatrii nemají rády slovo „cvičený“.

CO BYS MĚL VĚDĚT O IKEA

Nečurej do balonkového bazénu.

To je asi tak jediná rada, kterou ti můžu dát.

A nechod' v protisměru. Vážně. Mám tě rád a tak, ale říkám ti rovnou, že jakmile se v IKEA otočíš do protisměru, tak jedeš jen na vlastní triko. Na zemi jsou šipky a všichni to vědí, to proto, aby se zabránilo anarchii. Kdyby v IKEA nešli všichni stejným směrem, vypukl by chaos, chápeš? Civilizace, jak ji známe, by zanikla v obludném apokalyptickém infernu ohně a stínů.

Není to tak, že by se na tebe lidi jenom zle koukali nebo zatínali v kapse ruku v pěst. IKEA má ty nejméně pasivní pasivně agresivní zákazníky v celém vesmíru. Postarší dámy s fialovými vlasy, které smrdí mentolovým žvýkačím tabákem, ti narazí vozíkem do holeně, jako by byly japonskými velrybáři a ty gumovým člunem s logem Greenpeace. Starší pánové budou vykřikovat názvy pohlavních orgánů a tělesných výměšků. Tátové s miminkem tě „omylem“ přetáhnou nosítkem po hlavě. Vážně: kdybys jel v protisměru na dálnici, přivoláš na sebe míň výbuchů hněvu od cizích lidí. Tady jsi psanec. A to nemyslím v tom příjemně lukrativním smyslu „Bosman na konci sezony“. Myslím to tak, že jsi lovná zvěř. Že kdybys byl ve filmu o Robinu Hoodovi a řekl: „Čau, já jsem taky psanec, můžu k vám?“, tak by Kevin Costner a Russell Crowe řekli jenom: „Co žes udělal? To jako fakt? Hele, chlape, my teda vraždíme a przníme a plundrujeme a rozhodně nechceme moralizovat, ale to seš úplnej m-a-g-o-r nebo co? Tos neviděl ty šipky?“ Jsi kořist. Je to jako zabrat někomu parkovací místo. Pak tě smí kdokoli zabít. Taková jsou pravidla.

Ale jinak: nečurej do balonkového bazénu. To je asi to nejdůležitější.

Jasně. Asi se ti zdá divné, že už takovou dobu mluvím o IKEA. Právem. Prožil jsem tam nejhorší dny svého života. Opravdu mě nenapadají jiná reálně existující místa, až na zubařskou ordinaci a krematorium, kam se mi tak strašně moc nechce, že bych pro to udělal leccos.

Teda neusekl bych si ruku ani nepozřel výkal, to zase ne. Psychopat nejsem. Ale před pár lety bych v neděli po výplatě vážně zvažoval věci spadající do této kategorie. Například když jsme bydleli v našem prvním bytě, tvoje máma mě párkrát přinutila, abych šel vynést smetí nahý. Ale to je zase jiný příběh. (A dalo by se říct, že naše sedmdesátileté sousedky zaujímaly k mužské nahotě na schodech ne zcela tolerantní postoj.)

Jenže, však víš. Lidi stárnou. I ty stárneš. A časem si uvědomíš i jiné věci. Jako třeba, že i ty nejlepší dny tvého života budou často končit v IKEA. A že obsah kufru auta bude postupně blednout na významu oproti obsahu sedadla spolujezdce.

Vyrosteš. Dokončíš školu. Přijdeš domů a oznámíš, že dál už studovat nebudeš, protože se budeš „věnovat kapele“. Nebo si otevřeš bar. Nebo prodejnu surfů v Thajsku. Necháš si dát piercing do oka, vytetovat draka na zadek a začneš číst knihy o praktické filozofii. A to je v pořádku. Když jsi v pubertě, je v pořádku, že jsi vůl. To mají puberťáci v popisu práce. Jenže, víš, zhruba v té době ti řeknu, že asi bude lepší, když se odstěhuješ z domu. A nebudu to myslet nijak osobně, to bych ti rád objasnil už teď. Jenom prostě budu potřebovat tvůj pokoj, protože jinak si nebudu mít kam dát nový kulečnickový stůl.

A pak spolu pojedeme do IKEA koupit ti příbor, škrabku na brambory a obrazy na zeď. Protože to mají rodiče v popisu práce.

Já jsem se odstěhoval z domu na konci devadesátých let. Ty se odstěhuješ, předpokládám, na konci dvacátých let. Můžu ti poradit jediné to, aby sis sehnal tolik nádobí, že ho nebudeš muset pořád umývat. A abys měl systém na skladování vratných lahví. A abys nepřechoval doma drogy. Jo, vím, co si myslíš. Myslíš, že ti projde výmluva „to je kámošovo“. Ale na to zapomeň, až tě přijde navštívit máma. Ta není blbá. Ta pozná, žeš tu limonádu vypil všechnu sám.

Jinak se ti do toho nechci plést. Mužův první byt patří jen jemu. Ale pokud ti můžu dát drobný tip, tak první pohovku si kup v online bazaru. Ne v IKEA. Kup si nějakou z hnědé kůže, velkou jako Hvězda smrti. Takovou, u které se musíš na minutu zamyslet, jestli ji máš zařadit do kategorie pohovka, anebo skákací hrad. Kde jsou sedáky tak ohlazené, že až na ní tvůj kámoš Jonte usne s cigaretou v puse, tak se o ně oheň uhasí. Takovou, kde budeš spát osmdesát procent nocí, protože až vypneš videohru, tak se ti zkrátka nevyplatí vážit cestu do postele. Dej přednost funkci před formou. Kup si pohovku, o jaké jsi vždycky snil. Dej na mě. Tahle šance se už nebude opakovat.

Protože dříve či později se zamiluješ. A od té chvíle budou všechny pohovky tvého života jedním velkým kompromisem. Takže si užívej, dokud jsi mladý. Válej se na pohovce svých snů, jak často jen můžeš.

A já vím, na co teď myslíš, říkáš si, že taková pohovka pro tebe určitě bude moc drahá. Ale neboj se. Seženeš ji